

Pohjois-Savon laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021-2025

Rukkasryhmän puolesta,

Säde Rytönen,

sade.rytkonen@kuh.fi

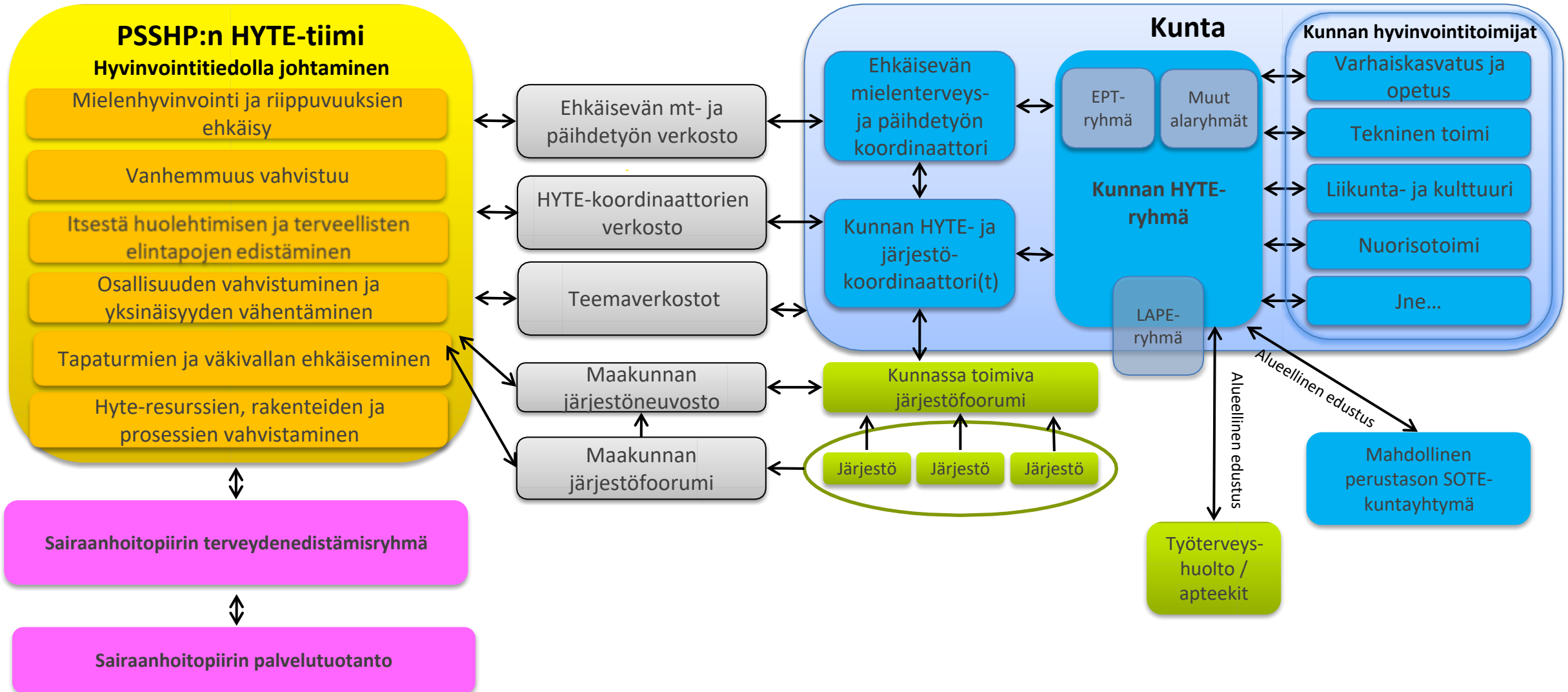
25.4.2022

Pohjois-Savon HYTE-rakenne

Maakunnan poikkihallinnollinen HYTE-ryhmä

1. Kuntien edustus
2. Sairaanhoidopiiriin ja maakuntaliiton edustus
3. Työterveyshuollon, järjestörakenteen ja apteekkien edustus

Sote-järjestämislaki 7 §: Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen hyvinvointialueella

- Hyvinvointialueen on **edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä**. Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin, kun tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin.
- Hyvinvointialueen on **strategisessa suunnittelussaan** asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi **tavoitteet** ja määriteltävä tavoitteita tukevat **toimenpiteet**. Sen on arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätöksensä vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin.
- Hyvinvointialueen on **nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho**.
- Hyvinvointialueen - - - on **raportoitava** asukkaidensa hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuustolle **vuosittain**. Lisäksi **hyvinvointialueen on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista**.
- Hyvinvointialue laatii hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Sen on julkaistava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma julkisessa tietoverkossa.

Mikä on hyvinvointikertomus ja -suunnitelma

Tiivis asiakirja, jonka laativat eri hallinnonalojen asiantuntijat yhdessä (myös järjestöt, srk, yritykset, kokemuksellinen tieto) ja se koostuu seuraavista osista:

OSA1: ”kertomus”

Tilastojen valossa yhteenveto **hyvinvoinnin nykytilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä, palveluista**, painopisteiden ja tavoitteiden **arviointia** ja mitä **toimenpiteitä tehty**

* Laajahvk: valtuustokauden ajalta tähän päivän

OSA 2: ”suunnitelma” tulevalle valtuustokaudelle

Tavoitteet, toimenpiteet, vastuutahot ja resurssit sekä arviointimittarit hyvinvoinnin edistämiseksi, **hyvinvointivajeiden korjaamiseksi**

OSA 3: Valtuustohyväksyntä ja toteuttaminen

Suunnitelman hyväksyminen ja vieminen toteutukseen

POHJOIS-SAVON
HYVINVOINTIKERTOMUS – POHJA
HYVINVOINTISUUNNITELMALLE

TIIVISTELMÄ

Varsinainen hyvinvointikertomuksen dokumentti
löytyy osoitteesta: [Hyvinvointikertomus](#)

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet pohjautuvat tietoon asukkaiden hyvinvoinnista

Indikaattoritieto kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä saadaan niistä tietokannoista, joista se on toistaiseksi mahdollista, mm.:

- **Sotkanet** www.sotkanet.fi
- **FinSote** Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus (entinen ATH)
- **FinLapset** Lasten, nuorten ja perheiden terveys ja hyvinvointi
- **Kouluterveyskysely** <http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely>
- **Tea-viisari** <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/johtaminen/tyokaluja/teaviisari>
 - Esim. TEAkulttuuri tulokset
- **Kunnan /maakunnan omat indikaattorit ja tilastot** – esim. nykytila.fi
- **Poliisin tilastot, Onnettomuusinstituutti OTI,**
- **Lasten ja nuorten ylipaino ja lihavuus** ([FinLapset-rekisteriseuranta - Terveystemme - THL](#))
- **Laadulliset** kyselyt ja asiakaspalautteet – mm. kokemuksellinen hyvinvointikysely

Hyvinvoinnin tilan kuvaus eli koottu indikaattoritieto

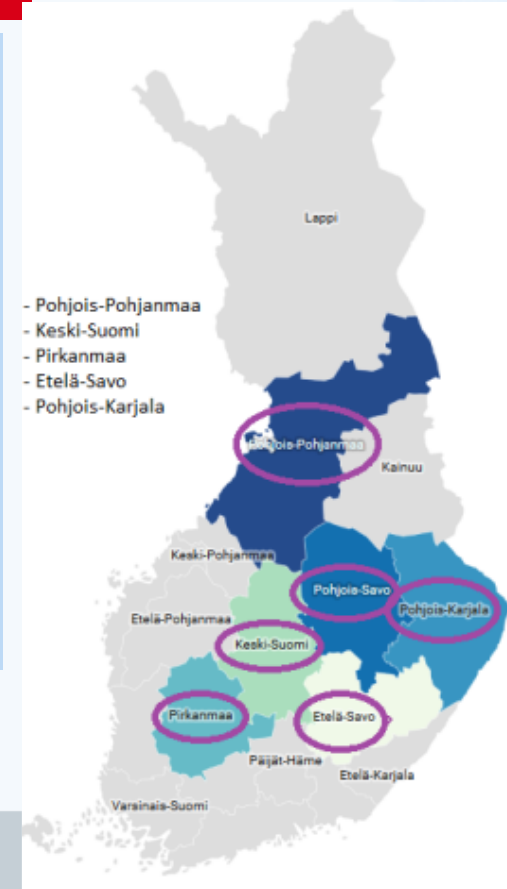
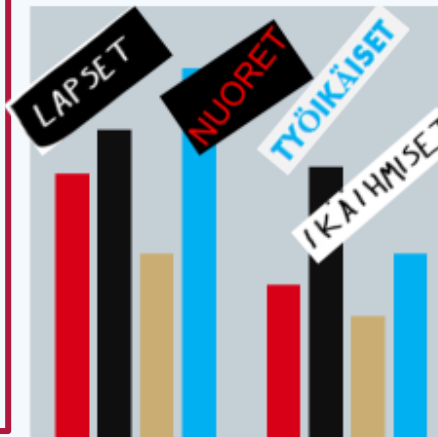
-> mikä hyvää

-> **mikä kehitettävää**

-> **painopisteet ja tavoitteet seuraavalle valtuustokaudelle**

Pohjois-Savon vertailumaakunnat

- Etelä-Savo
- Keski-Suomi
- Pirkanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Koko maa

2.6.2022

Toimintaympäristö (elinvoima, väestö, aluetalous, työttömyys, koulutus, katuturvallisuus)

Väestötappio pieneni vuonna 2020, väkiluku kasvaa vain Kuopiossa, kasvua 0,4–0,8 %/v. Suhteellisesti eniten väkiluku on laskenut Kaavilla ja Rautavaaralla.

Pohjois-Savossa on vähiten koko tutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäneitä, 48% (Tilastokeskus 2018)

Työttömiä työvoimasta 13,0%, toiseksi paras tilanne Pohjois-Karjalan kanssa. Etelä-Savossa 12,5% (Sotkanet 2020).

Nuorisotyöttömiä 17,2%, toiseksi vähiten, tosin kasvussa. (Sotkanet 2020)

Yleistä asumistukea saavia asuntokuntia on toiseksi vähiten 13,8%. Eniten Kuopiossa 19,3%, vähiten Tervossa 3,6% (Sotkanet 2019).

Koulutustasomittain on toiseksi heikoin, 358,2 vaikkakin nousussa. Alhaisin oli Pohjois-Karjalassa 349,1. Matalimmat koulutustasot olivat Rautavaaralla (224,0), Kaavilla (249,4) ja Vesannolla (253,1). Korkein Kuopiossa (401,8) ja Siilinjärvellä (391,2) (Tilastokeskus 2019)

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 18-24 v on toiseksi eniten (3,6% v.2017, 3,3% v.2019), mutta laskussa. Kunnista eniten Tuusniemellä 5,5% ja Kaavilla ja Keiteleellä 4,6% vastaavanikäisestä väestöstä ja vähiten Joroisissa 1,8% ja Lapinlahdella 1,9% (Sotkanet 2019)

Toimeentulotukea saaneiden 18-24-vuotiaiden prosentuaalinen määrä vastaavanikäisestä väestöstä on suurin 21,8%, vaikka laskussa. Kunnista eniten Kaavilla 41,2% ja Varkaudessa 32,9% ja vähiten Vieremällä 9,6% (Sotkanet 2019).

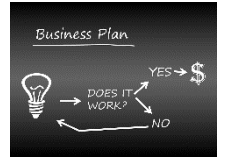
Eniten toimeentulotukea saaneita 65 vuotta täyttäneitä, 21% vastaavanikäisestä. Varkaudessa on eniten ikäihmisiä (2,7%), jotka saavat toimeentulotukea ja vähiten Tervossa 1,2%. (Sotkanet 2019)

18,5%

Avioeroja on toiseksi eniten 18.5%. lislalmessa 24,3% ja Sonkajärvellä 3,9%. (Sotkanet 2018).

Lopettaneita yrityksiä oli 721, joka oli 79 enemmän vuonna 2019 kuin edellisenä vuonna

Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä oli 27,0 %, eniten vertailumaakunnista, vaikkakin oli laskussa loppuvuoteen 2019 saakka (TEM. 2020).

Katuturvallisuusindeksi on 98,95, toiseksi huonoin (Keski-Suomi 89,43). (PolStat 2020).

Katuturvallisuusindeksin suhteellinen arvo vuosilta 2017-2020: valitut maakunnat sekä koko maan indeksi

Suhteellinen arvo	2017	2018	2019	2020	Ka
11 Pohjois-Savo	98,20	101,44	94,74	98,95	98,28
13 Keski-Suomi	89,15	90,09	89,04	89,43	89,43
12 Pohjois-Karjala	127,03	121,62	131,41	134,84	128,51
10 Etelä-Savo	114,93	96,71	109,20	109,81	107,22
06 Pirkanmaa	101,23	106,38	104,31	109,22	105,22
17 Pohjois-Pohjanmaa	111,60	113,94	112,67	108,51	111,64
Ka	103,83	104,74	104,23	105,78	104,64
Koko maa ka	100,27	100,78	100,27	98,71	100,00

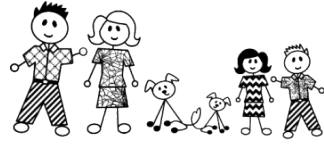
Lapset, nuoret ja lapsiperheet

Liikkuvan varhaiskasvatuksen ohjelman kautta liikkumista on lisätty ja istumista vähennetty. (Virveli 2020)

Lasten (4v) osuus, jotka nukkuvat alle 11,5 tuntia vuorokaudessa 74,1% (2.paras tilanne) (FinLapset 2018)

Ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia kaikista lapsiasuntokunnista 27.8%, (2.vähiten) ja vähenemässä. Eniten Tuusniemellä lähes 50%, Rautavaaralla 48% ja vähiten Siilinjärvellä 23,2% ja vähenemässä (Tilastokeskus 2019).

Leikkitoiminnan piirissä keskimäärin toimintapäivinä olleet lapset 234, kunnan kustantamat palvelut (2.eniten) tosin laskusuunnassa (Sosiaalipalvelujen toimintatilast0 2019)

Vanhemmat kaipaavat enemmän tukea perheen välisiin vuorovaikutussuhteisiin, lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen sekä omaan jaksamiseen (FinLapset 2018).

4-vuotiaat lapset altistuvat kodeissa tupakoinnille toiseksi eniten, 4,5% ja **humalahakuiselle juomiselle** eniten, 9.3%. (FinLapset 2018).

Tervehampaisia 12-vuotiaita suun terveydenhuollon tarkastuksessa käyneistä on 54,1% (AvoHilmo 2019)

Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0-17-vuotiaat 1,5%, toiseksi eniten (Lastensuojelurekisteri 2019).

Vähintään yhtenä arkaamuna **aamupalan jättää väliin** 26 % 4. ja 5. lk oppilaista, toiseksi eniten (Kouluterveyskysely 2019)

4 ja 5.lk nuorista **tuntee itsensä yksinäiseksi** 3,5%, toiseksi eniten. Eniten Sonkajärvellä (9,2%) ja vähiten Kiuruvedellä (2,1%) (Kouluterveyskysely 2019).

Kodin ulkopuolelle sijoitettuja 0-17 vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä eniten Pohjois-Savossa (1,9%) (Lastensuojelurekisteri 2019)

Nuoret (yläkoulu) ja nuoret aikuiset (2.asteen nuoret)

Lukiolaiset voivat kaiken kaikkiaan paremmin kuin samanikäiset ammatillisen oppilaitoksen nuoret. (Kouluterveyskysely 2019)

Lukiolaiset tietävät paremmin, miten voivat vaikuttaa koulun asioihin (22,3% ei tiedä, mutta toiseksi paras). (Kouluterveyskysely 2019).

Suurin osa lukiolaisista kokee terveydentilansa hyväksi, n.80% ja kiusaamista koetaan vertailumaakunnista vähiten, 0,7% (Kouluterveyskysely 2019).

Koko tutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäneitä on vähän (4,6%) (Tilastokeskus 2018/2019), kuten myös syrjäytymisriskissä olevia nuoria eli 18-24 -vuotiaita oli 17,4% (2.vähiten), jotka eivät opiskele, ole työssä tai varusmiespalvelussa (Sotkanet 2017).

Nuoret eivät koe olevansa osa koulu- tai luokkayhteisöä (8. ja 9lk 13,3%, lukio 11,1%, ammatill 7,9%) ja kokevat vaikutusmahdollisuutensa huonoiksi (Kouluterveyskysely 2019)

Ei ole usein syönyt tai nukkunut netin takia 8. ja 9lk 11,3%, eniten. (Kouluterveyskysely 2019)

Yksinäiseksi itsensä kokevia ammatillisen oppilaitoksen nuoria on eniten, 13%. Huonontunut parissa vuodessa (v.2017 8,8%). Eniten yksinäisiä on Siilinjärvellä 20,3%.

Koulu-uupumusta 8. ja 9lk:lla 16,4%

Eniten vaikeuksia oppimistaidoissa, 8. ja 9.lk, 39,4%.

Ammatill. nuorten ylipaino lisääntynyt (26,4%) ja hengästyttävää liikuntaa harrastavia max 1h/vk on 44,2%. (Kouluterveyskysely 2019)

Koululounas jää väliin 8. ja 9lk 38,4% (Kouluterveyskysely 2019)

Nukkuu arkisin alle 8h, 36,6% 8. ja 9.lk. (Kouluterveyskysely 2019)

13 - 17-v raskaudenkeskeytykset / 1 000, toiseksi eniten (2,9) (Raskaudenkeskeyttämisrekisteri 2019)

8. ja 9.lk nuorista, 30%, hyväksyy tupakoinnin. Tosi humalassa väh. xkk olevia 10,2%. Rautavaaralla 25%, Lapinlahdella 4,4%. Lukiolaisten humalajuominen

lisääntynyt ollen 17,8%. Nuuskan käyttö on kasvanut ollen 5,8% 8. ja 9.lk:lla. Nuuska on varsinkin ammatill. nuorten ongelma, 13,7% nuuskaa (Kouluterveyskysely 2019).

Koulukiusattuja 5,9% 8. ja 9lk. (Kouluterveyskysely 2019)

Lihavia 13-16-vuotiaita on 8,6%, toiseksi eniten (FinLapset 2019)

Seksuaalista häirintää (8. ja 9lk. 4,2%), seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua. (Kouluterveyskysely 2019)

8. ja 9.lk nuorista 11,1% kokevat fyysistä väkivaltaa vanhempien/huoltajien aikuisten toimesta elämän aikana, fyysistä uhkaa vuoden aikana 17,6% ja henkistä väkivaltaa elämän aikana 28,9%, erit tytöt 38,1% (Kouluterveyskysely 2019).

Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kk aikana, % 33,5% 8 ja 9.lk nuorista. Mielenterveysperustaisesti sairauspäivärahalla 18-24v kasvussa (33/ 1000 v.2019). Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0-17 v. kasvussa (7,3/ 1000 v.2019). Väh. 2vk kestänyt masennusoireilu, % 8. ja 9.lk 18,8%:lla, erit. tytöt 26,6%. (Sotkanet 2019)

Työikäiset

Kokee elämänlaatunsa hyväksi 57,5%, erityisesti keskitason koulutuksen omaavien parissa 63,1%. (Sotkanet 2019)

Itsensä yksinäiseksi kokevia 20-64v on 8,1%, vähiten. (Sotkanet 2018).

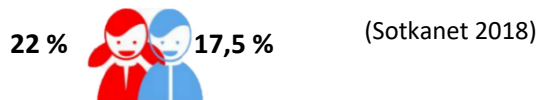
Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneita työikäisiä on toiseksi vähiten 11,6%, erityisesti matalan koulutuksen omaavat 12,3% (Sotkanet 2018).

Työkykynsä heikentyneeksi arvioivia on keskitason koulutettujen parissa 24,1%. Mikä on vähän suhteessa vertailualueisiin (Sotkanet 2018).

Yhä harvempi 3,0% 55-64v, kokee saavansa riittämättömästi apua arkipäivän askareissa (FinSote 2018).

Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomia 20-64-v 19,9%, erityisesti matalan koulutustason omaavia

Päivittäin tupakoivia 20-64v 15,3%. (Sotkanet 2018)

Alkoholijuomien myynti asukasta kohden

100% alkoholina 7,5 l, eniten, kasvussa (Sotkanet 2020).

Matalan koulutustason omaavat syövät **ravitsemussuosituksen mukaisesti** 23%, joka on huonoiten (23%) (FinSote 2018)

C-hepatiitti-infektioita paljon 28.5/100 000. (Sotkanet 2018)

Liikennevakuutuksesta korvattuja liikennevahingot kaikki yhteensä laskettuna Pohjois-Savossa 4399, kasvussa ja tuhatta asukasta kohden on 18.0. (OTI 2019)

Tuki- ja liikuntaelin sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16-64v 1,9 (eniten), tosin laskussa (Eläketurvakeskus 2019).

Rattijuopumuksia / 1000 asukasta kohden 3,7 (Sotkanet 2019).

Poliisin tietoon tulleet **huumausaineiden käyttörikokset / 1000 asukasta**, eniten, 3.8, kasvussa. (Sotkanet 2019)

Poliisin tietoon tulleet **henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1000 asukasta** kohden (2.eniten) kasvussa

THL:n **sairastavuusindeksi**, ikävakioitu 130 (huonoin), (Sotkanet 2016).

Itsemurhakuolleisuus / 100 000 asukasta kohden (eniten) 23,6 ja kasvussa (Sotkanet 2018)

Työikäisistä 25-64-v. depressiolääkkeistä korvausta saaneita 11,4% vastaavanikäisestä väestöstä, eniten. (Sotkanet 2019).

Kohdunkaula syövän seulontoihin osallistuu 59.5%, huonoin, (Syöpärekisteri 2018)

Vaikutusmahdollisuudet itseä koskeviin asioihin ja **luottamus poliittisiin päätöksentekijöihin** (Kokemuksellinen hyvinvointikysely 2021)

Työttömien terveystarkastuksia on tehty vähiten 1,8% (koko maa 5.2%) (Sotkanet 2019).

Ikäihmiset

Koettu hyvinvointi työkäisiä ja nuoria parempi muutoin paitsi tyytyväisyydessä jokapäiväisten palveluiden läheisyyteen ja terveydentilaan. (Kokemuksellinen hyvinvointikysely 2021)

Itsensä yksinäiseksi tuntevia 75v+ on 9.0%, jaettu paras sija ja laskussa. (FinSote 2018).

Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus 75v+ on 6,2%, vähiten ja laskussa (Finsote 2018)

Päivittäin tupakoivien osuus 75v+ on 1,9%, jaettu paras sija ja laskussa (FinSote 2018).

Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus 65v+ on 19,5%, 2.vähiten ja laskussa (FinSote 2018)

Kasviksia ja hedelmiä ravitsemussuosittelujen mukaisesti käyttäviä 65v+ on 34,2%, 2.paras (FinSote 2018)

Päivittäin tupakoivia 65v+ 7,9%, eniten, kasvussa (FinSote 2018)

Lihavia 65v+ on 23,6% (BMI 30kg/m2), erityisesti naiset (FinSote 2018)

500m matkan kävelemisessä suuria vaikeuksia kokevien osuus 65v+ 16,1% ja 75v+ on 24,1% (2.eniten molemmissa) (FinSote 2018)

Ikäihmiset raportoivat kokeneensa enemmän **syrjintää** kuin työkäiset ja nuoret. Yleisimmin ikäihmiset kertoivat syinä olevan ikä ja terveydentila (Kokemuksellinen hyvinvointikysely 2021).

Apua riittämättömästi saavien osuus väestöstä 65v+ 8,9%, toiseksi eniten ja kasvussa (FinSote 2018)

Itsemurhakuolleisuus 65 vuotta täyttäneillä / 100 000 vastaavanikäistä kohden 29,9, eniten, kasvussa (Sotkanet 2018)

Kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin / 100 000 asukasta kohden 31,3, eniten (Tilastokeskus 2019)

Kuolleisuus tapaturmisiin kaatumisiin ja putoamisiin 65v+ / 100 000 kohden on 109, suurin (Sotkanet 2018)

115 102

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65+v 67,8%, toiseksi eniten molemmissa, (Kela 2019)

Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C), % 65v+ 28,5 (FinSote 2018).

A stylized, colorful illustration of a landscape. The foreground features rolling green hills with a brown path. On the left, there is a green tree, a purple flower, and an orange flower. A red bird is flying in the sky above the tree. The background consists of blue and white wavy bands representing the sky.

POHJOIS-SAVON HYVINVOINTISUUNNITELMA VUOSILLE 2021-2025

*Varsinainen dokumentti löytyy osoitteesta:
[Hyvinvointisuunnitelma](#)*

Pohjois-Savon hyvinvointitavoitteet 2021-2025

I Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentäminen

- ❖ Lapset ja nuoret kokevat olevansa osa yhteisöjään
- ❖ Kuntalaisia osallistavat ja vaikutusmahdollisuuksia lisäävät toimintatavat ovat käytössä
- ❖ Kukaan ei koe itseään yksinäiseksi

II Vanhemmuus vahvistuu

- ❖ Toimiva parisuhde
- ❖ Vanhemmuustaidot vahvistuvat
- ❖ Vanhempien oma jaksaminen vahvistuu

III Itsestä huolehtimisen ja terveellisten elintapojen edistäminen

- ❖ Ruokasuositusten mukaiset ruokatottumukset toteutuvat
- ❖ Tervehampaiset lapset ja nuoret
- ❖ Nuoret nukkuvat riittävästi
- ❖ Terveyttä edistävä liikunta lisääntyy (erit. 2.aste, matalan koulutustason naiset, ikäihmiset)
- ❖ Oppimistaidot vahvistuvat
- ❖ Yhä useampi osallistuu kohdunkaulan syövän seulontoihin
- ❖ Raskaudenkeskeytykset vähenevät

IV Mielen hyvinvointi ja riippuvuuksien ehkäisy

- ❖ Mielenterveys vahvistuu (erit. lapset ja nuoret)
- ❖ Alaikäiset nuoret ovat päihteettömiä
- ❖ Nuorten huumekekeilujen ja -käytön ehkäisy (erit. 2. asteen nuoret)
- ❖ Työikäisten ja ikäihmisten päihteiden käyttö ja riippuvuuksien aiheuttamat haitat vähenevät
- ❖ Netin haitallinen käyttö vähenee (erit. nuoret)

V Tapaturmien ja väkivallan ehkäiseminen

- ❖ Ketään ei kiusata
- ❖ Kukaan ei koe seksuaalista häirintää tai ahdistelua
- ❖ Väkivaltaa tai sillä uhkailua ei sallita
- ❖ Nuorten tekemät rikokset vähenevät
- ❖ Liikenneonnettomuudet vähenevät
- ❖ Kaatumistapaturmat vähenevät

VI Hyte- resurssien, rakenteiden ja prosessien vahvistuminen

- ❖ HYTE-resurssit ja rakenteet vahvistuvat
- ❖ HYTE-prosessit vahvistuvat
- ❖ Ennakkoarviointi päätöksenteossa

Painopiste: Mielen hyvinvointi ja riippuvuuksien ehkäisy

TAVOITTEET	HUOMIOI ERITYISESTI	MENETELMÄT	MITTARIT
Alaikäiset nuoret ovat päihteettömiä	<ul style="list-style-type: none"> Tosi humalassa 8. ja 9lk erit. Rautavaara, Keitele, Vesanto tupakointi erit Rautavaara Nuuska 8. ja 9.lk erit Rautalampi, Siilinjärvi, lukio Kiuruvesi Hyväksyy alkon erit Pielavesi, Keitele 	<p>Kaikille</p> <ul style="list-style-type: none"> Varhaiskasvatuksessa päihteiden puheeksiotto ja päihdeteeman käsittely (vanhemmat, lapset) Päihdeaiheet vanhempainillat ja -tilaisuudet lasten arkiympäristöissä Päihdekasvatus (esim. Koti-PEPP, Hubu, FressisEdu -materiaalit) Koulun/oppilaitoksen päihdesuunnitelma Vahvistetaan nuorten ja vanhempien osallisuutta koulun ja oppilaitoksen ehkäisevään päihdetyöhön Harrastustoimijoiden päihteettömyyssopimukset, Päihteetön pelikenttä ja Nuuskaton urheilu toimintamalli Päihteiden puheeksiotto systemaattisesti. ADSUME (alle 16v) nuorten päihdemittari Nuuska-agentti-malli kouluissa PAKKA toimintamalli (erit. alkoholi-, tupakka- ja nikotiinituotteiden välittäminen sekä ongelmallinen rahapelaaminen) Ankkuritoiminta 	<p>Kouluterveyskysely:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tosi humalassa väh kerran kuukaudessa, %, 8 ja 9.lk, lukio 1. ja 2.v Tupakoi päivittäin, %, 8. ja 9. lk Hyväksyy tupakoinnin, %, 8. ja 9.lk, erityisesti pojat Nuuskaa päivittäin, %, 8. ja 9.lk Hyväksyy nuuskaamisen, %, 8. ja 9.lk Hyväksyy sähkösavukkeiden käytön, %, 8. ja 9.lk Nuuskaa päivittäin, %, lukio 1. ja 2.v Tupakoi päivittäin, %, lukio 1. ja 2.v, erityisesti tytöt ja ammatill 1. ja 2.v <p>Vaikuttavat hyte-menetelmät kysely</p>
Nuorten huume- ja alkoholin käytön ehkäisy	<ul style="list-style-type: none"> erit. 2. asteen nuoret 	<ul style="list-style-type: none"> Viestintä eri huumausaineiden vaikutuksista ja kokeilun riskeistä Huumeiden puheeksiotto Kannabiksen puheeksiotto ja CAST- seula Huumeiden käyttötösti DAST20 Päihdeilmiö, Ryhmäilmiö Ankkuritoiminta 	<p>Kouluterveyskysely, 8. ja 9.lk ja 2. aste:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hyväksyy kannabiksen polttamisen, % Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % Kokeillut kannabista ainakin kerran, % Käyttänyt kannabista/ jotain muuta huumaavaa ainetta viimeisen 30 päivän aikana, % <p>Vaikuttavat hyte-menetelmät kysely</p>
Netin haitallinen käyttö vähenee	<ul style="list-style-type: none"> 8 ja 9.lk nuoret, erityisesti tytöt 	<ul style="list-style-type: none"> Puheeksiotto ja neuvonta Mediakasvatus lapsille, nuorille ja vanhemmille Nettiriippuvuustesti: Nettiriippuvuustesti - IAT Päihdelinkki.fi (paihdelinkki.fi) Pelaamishäiriötösti (IDGT-10) 	<p>Kouluterveyskysely, 8. ja 9.lk:</p> <ul style="list-style-type: none"> Yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut, % Tuntenut olonsa usein hermostuneeksi, kun ei ole päässyt nettiin, % Ei ole usein syönyt tai nukkunut netin takia, %

Painopiste: Mielen hyvinvointi ja riippuvuuksien ehkäisy

TAVOITTEET

Työikäisten ja ikäihmisten päihteiden käyttö ja riippuvuuksien aiheuttamat haitat vähenevät

HUOMIOI ERITYISESTI

MENETELMÄT

- Päihteiden käytön systemaattinen [puheeksiotto](#), lyhytneuvonta, [kirjaaminen](#)
 - [Alkoholin riskikäytön tunnistamisen toimintamalli](#) (AUDIT-C)
 - [Ikääntyneiden \(yli 65v\) päihdemittari](#)
 - Tupakoinnin ja nikotiinin käytön ja riippuvuuden tunnistaminen (Fageströmin nikotiiniriippuvuustesti [HSI](#)) ja [lopettamista tukeva keskustelu](#) (mm. Nikotiinittomuuden toimintamalli neuvolassa)
 - Rahapelaamisen puheeksiotto, [BBGS –lyhytseula](#)
- Lisätään digitaalisten itsearviointi- ja oma-apupalvelujen käyttöä (esim. [Päihdelinkki Oma-apu](#), [Uusi alku - 30 päivää ilman alkoholia](#), [28 päivää ilman**](#), [Erovirasto](#) - sovellus, [Stumppi.fi](#))
- [Savuton Kunta](#) ja [työpaikka](#) -toimintamalli
- Työpaikan päihdeohjelma (keinoina esim. [Päihdeohjelmaopas](#)/ Työturvallisuuskeskus, [Ota puheeksi päihteet työpaikalla](#) -verkkokurssi / A-klinikka, [HUUGO –ohjelma](#))
- Haitallisen rahapelaamisen tunnistaminen ja tuki ([Pelituki-materiaalit](#), [Eläke pelissä](#))
- Pelaamishäiriö-testi ([IGDT-10](#))
- Päihteitä käyttävien läheisten tai perheiden lasten näkökulman huomioiminen perusterveydenhuollossa (kirjallinen toimintaohje)
- [PAKKA](#)-toimintamalli
- [Terveysneuvontapisteet: neulanvaihtopisteet](#), tietoisuuden lisääminen C-hepatiittitartuntojen ehkäisemiseksi

MITTARIT

FinLapset, 4v. Lapset:

- Lapsi on altistunut toisen tai molempien vanhempien humalahakuiselle juomiselle, %

FinSote:

- Päivittäin tupakoivien osuus 20-64v, 2018
- Päivittäin tupakoivien osuus 20+v, erit. keskitason ja korkea koulutus
- Päivittäin tupakoivien osuus 65+v
- Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C), % 65v+

Sotkanet:

- Alkoholin myynti asukasta kohden 100% alkoholina, litraa
- Poliisin tietoon tulleet huumaus-aineiden käyttörikokset/ 1000 asukasta
- C-hepatiitti –infektoiden määrä, kaikki tartuntatavat
- Raskauden aikana tupakoineet, % synnyttäjistä
- Päihdehuollon laitoksissa olleet 25-64/ 1000 vastaavanikäistä

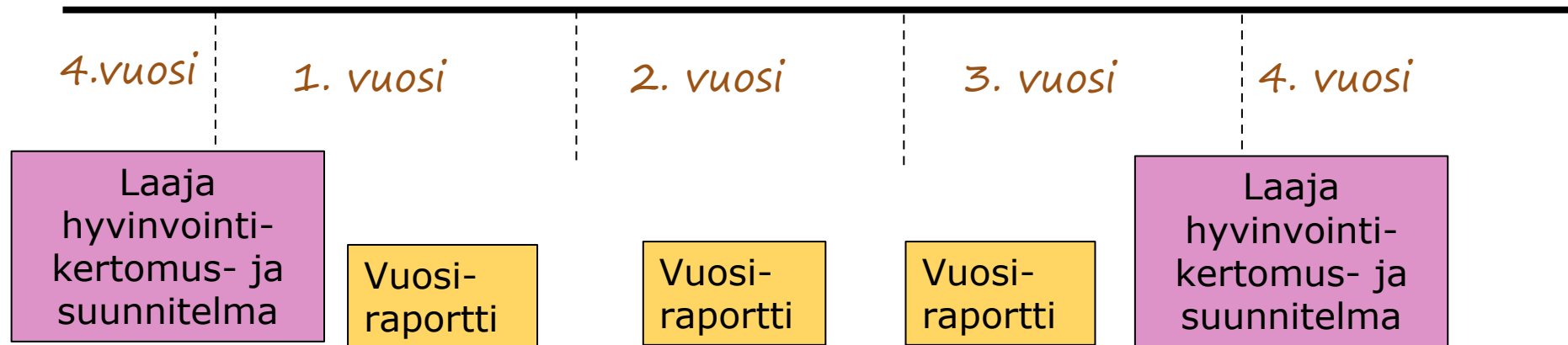
Terveyspiste Portti:

- Terveyspiste Portin kävijämäärä
- Alkoholinkäytön mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski HYTE(H)**

Vaikuttavat hyte-menetelmät kysely

Kerran valtuustokaudessa tehdään laaja hyvinvointikertomus- ja suunnitelma = hyvinvointikertomus; hyvinvoinnin nykytilan kuvaus ja edellisen valtuustokauden ajalta mitä tehty hyten painopisteiden ja tavoitteiden eteen (vanha valtuusto hyväksyy) ja hyvinvointisuunnitelma; suunnitelma hyvinvointivajeiden korjaamiseksi seuraavalle valtuustokaudelle (=tavoitteet, toimenpiteet, mittarit, vastuut) jonka hyväksyy uusi valtuusto

VALTUUSTOKAUSITTAIN TOISTUVA SYKLI

Kerran vuodessa tehdään vuosiraportti (-> tilinpäätökseen) = miten hyvinvointitavoitteissa on edetty tilastojen valossa, mitä on tehty hyvinvointitavoitteiden edistämiseksi. Tarvittaessa tarkennetaan hyvinvointitavoitteita ja toimenpiteitä

Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma tehdään koko valtuustokaudelle: Vanha valtuusto hyväksyy kertomuksen ja uusi valtuusto hyväksyy suunnitelman

Toteutetaan vaikuttavia toimenpiteitä hyvinvointitavoitteiden saavuttamiseksi

Talousarvion ja toimintasuunnitelman hyväksyminen

Hyvinvointikertomus ja suunnitelma osaksi talousarviota

- Mitä huomioitava budjetissa, jotta tavoitteisiin päästään?

TALOUS- JA TOIMINTA-SUUNNITELMA: toimenpide- ja resurssiesitykset

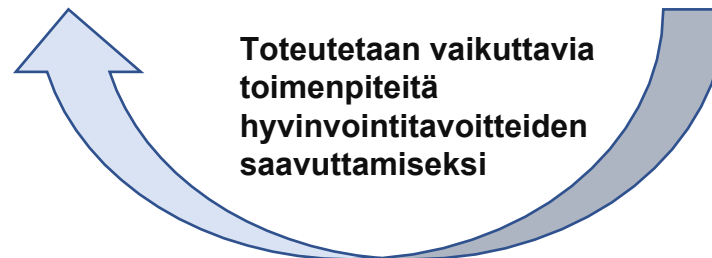

TILINPÄÄTÖS

Vuosittainen hyvinvointiraportti osaksi tilinpäätöstä

- Mitä hyvinvointitavoitteiden eteen on tehty?
- Miten hyvinvointitavoitteissa on edetty tilastojen valossa?
- > Arvioinnin pohjalta tarvittaessa tavoitteiden ja toimenpiteiden tarkennus

Toteutetaan vaikuttavia toimenpiteitä hyvinvointitavoitteiden saavuttamiseksi